

Жауме Кабре - „Изповядвам“

Не ме гледай така. Казвам истината дори когато си измислям. Например първият спомен от предишната ми стая, сега Секция по история и география, е желанието ми да си направя къща под леглото. Не беше неудобно и главно беше забавно, защото виждах краката на тези, които влизаха и казваха Адриа, сине, къде си, или Адриа, закуската. Къде се е заврял? Наистина беше много забавно. Да, скучаех, защото моят дом не беше създаден за деца и моето семейство не бе създадено с мисълта за деца. Майка ми не я зачитаха, баща ми живееше само за своите покупки и продажби, а мен ме гризеше отвътре, мъчеше ме ревност, когато виждах как гали някоя гравюра или ваза от фин порцелан. А майка ми... майка ми изглеждаше винаги напрегната, нащрек, все се оглеждаше, въпреки че Лола Чика ѝ беше толкова предана. Сега осъзнавам, че баща ми я караше да се чувства чужда в този дом. Намираще се в неговата къща, а той благоволяваше да ѝ позволи да живее там. Когато баща ми почина, вече можеше да диша спокойно и погледът ѝ повече не беше тревожен, макар че избягваше да ме гледа. Преобрази се. Питам се защо. Освен това се питам защо са се оженили моите родители. Не вярвам някога да са се обичали. Вкъщи никога не е имало любов. А аз бях просто едно случайно последствие от съвместния им живот. Интересно нещо: искам да ти разкажа толкова много неща, а се отплесвам и си губя времето с разсъждения, от които на Фройд биха му потекли лигите. Може би всичко това е заради връзката, която имах с баща си. Може би защото аз съм виновен за смъртта му.

Един ден, когато вече бях поотраснал и тайно бях завладял пространството между гърба на дивана и стената в кабинета на баща ми, превръщайки го в жилище за моите индианци и каубои, той влезе, следван от познат глас, който тогава ми се стори едновременно приятен и страшен – за първи път чувах господин Беренгер извън магазина и гласът му звучеше различно; оттогава този глас никак не ми харесваше, нито вътре, нито вън от магазина. Не помръдвах, оставих шериф Карсън на пода, кафявият кон на Черния орел, толкова тих обикновено, падна и се чу слаб звук, който ме уплаши, но врагът не го усети, а баща ми каза на вас не съм длъжен да ви давам обяснения.

- Аз смятам, че сте длъжен.

Господин Беренгер седна на дивана, който се поотмести към стената, и аз героично си се представих смазан, но не и разкрит. Чух как господин Беренгер почука лекичко няколко пъти, а леденият глас на баща ми каза в тази къща е забранено да се пуши. Тогава господин Беренгер отвърна, че настоява за обяснение.

- Вие работите за мен. (Ироничен тон от страна на баща ми). Или греша?

- Успях да се сдобия с десет гравюри, успях да накарам ощетените да не протестират много. Прекарах десетте гравюри през три граници, направих експертната оценка за моя сметка, а сега вие ми казвате, че сте ги продали, без даже да се консултирате с мен. Знаете ли, че една от тях е на Рембранд?

- Купуваме и продаваме, така си изкарваме прехраната в този шибан живот.

Това за шибания живот го чувах за първи път и ми хареса; баща ми го произнесе натъртено, мисля, защото беше ядосан. Усетих, че господин Беренгер се усмихва; по това време вече умеех да тълкувам мълчанията и бях сигурен, че господин Беренгер се усмихва.

- А, здравейте, господин Беренгер. – Гласът на майка ми. – Виждал ли си детето, Феликс?

- Не.

Ставаше опасно. Как да се измъкна иззад дивана и да изчезна в другия край на апартамента, като се преструвам, че нищо не съм чул? Съветвах се с шериф Карсън и с Черния орел, но те не можеха да ми помогнат. Междувременно мъжете мълчаха, сигурно чакаха майка да излезе от кабинета и да затвори вратата.

- Всичко хубаво.

- Всичко хубаво, госпожо.

И отново горчивият тон на спора.

- Чувствам се измамен. Имам право на извънредна комисиона.

Мълчание.

- Настоявам.

На мен не ми дremеше за тази комисиона. За да се успокоя, превеждах наум разговора на френски, на някакъв измислен френски; значи, трябва да съм бил вече седемгодишен. Понякога си превеждах, за да не се изнервям, защото иначе неволно започвах да се движа, а в тишината на кабинета само да мръднеш, и щяха да ме чуят. *Moi, j'exige ma commission. C'est mon droit. Vous travaillez pour moi, monsieur Berenguer. Oui, bien sûr, mais j'ai de la dignité, moi!*¹

В дъното майка ми вика Адриа, сине! Лола Чика, виждала ли си го?

*Dieu sait où est mon petit Hadrien!*²

Не си спомням много добре, но ми се струва, че господин Беренгер си отиде разсърден, а баща ми се отърва от него с думите такъв е нашият занаят, мосю Беренгер, приеми ме и меда, и жилото, които не можах да преведа. Как ми се искаше майка да ми каже поне веднъж *mon petit Hadrien*. Важното е, че вече можех да изляза от скривалището си. Докато баща ми изпращаше посетителя до вратата, имах предостатъчно време, за да залича следите; партизанският живот въкъщи разви у мен огромна способност за

¹ Аз настоявам за моята комисиона. Това е мое право. Вие работите за мен, господин Беренгер. Да, разбира се, но аз си имам достойнство (фр.). – Б. пр.

² Бог знае къде е моят малък Адриан! (фр.). – Б. пр.

камуфлаж и ме направи едва ли не вездесъщ – умеех светкавично да сменям местонахождението си.

- Ето го!

Майка излезе на балкона, където аз гледах колите, които започваха да палят фаровете си, защото животът по онова време, така както аз си го спомням, беше едно безкрайно свечеряване.

- Не ме ли чу?

- Какво?

В една ръка носех шерифа и кафявия кон и се правех на три и половина.

- Трябва да премериш престилката за училище. Как така не си ме чул?

- Престилката?

- Госпожа Анжелета е сменила ръкавите. – Повелителен жест. – Хайде!

В стаята за шев и гладене госпожа Анжелета с топлийка в устата погледна професионално как стояха новите ръкави.

- Много бързо растеш, момче.

Майка беше излязла да се сбогува с господин Беренгер, а Лола Чика влезе да вземе чистите ризи, докато аз обличах престилката без ръкави, както толкова пъти през моето детство.

- И много търкаш лактите – продължаваше госпожа Анжелета, която по онова време вече беше навършила около хиляда години.

Вратата на апартамента се затвори. Стъпките на баща ми се отдалечаваха в посока към кабинета му, а госпожа Анжелета поклати беловласата си глава.

- Напоследък приема много посетители.

Лола Чика си мълчеше и се престори, че не я е чула. Докато прикачваше ръкавите с топлийки, госпожа Анжелета добави:

- А понякога чувам викове.

Лола Чика взе ризите без коментар. Госпожа Анжелета продължи да човърка.

- Иди, че разбери за какво си говорят...

- За шибания живот – казах, без да се замисля.

Ризите на Лола Чика паднаха на земята, госпожа Анжелета ме убоде по ръката, а Черния орел се обърна и се загледа в сухия хоризонт с притворени очи. Пръв видя

облака прах. Даже преди Бързия заек. Приближават трима конници – каза той. Никой не отвърна нищо. Пещерата, в която бяха се подслонили, ги пазеше донякъде от безмилостната лятна жегата; но никой, нито индианка, нито дете, нямаше сили да се интересува от посетителите, нито от техните намерения. Черния орел направи неуловим жест с очи. Трима войници тръгнаха надолу към мястото, където бяха оставили конете си. Той ги следваше отблизо, без да сваля поглед от облака прах. Идваха право към пещерата, без да се прикриват. Както птичката, която подвежда хищника и го отдалечава от гнездото с разни хитрости, той и неговите трима мъже потеглиха на запад, за да измамят посетителите. Двете групи се срещнаха до петте дъба; посетителите бяха трима бели мъже, един светлорус и двама с по-тъмна кожа. Един от тях, мъж с много големи мустаци, слезе ловко от коня с разперени ръце и се усмихна.

- Ти си Черния орел – заяви, без да прибере ръцете си до тялото в знак на подчинение.

Великият вожд на индианците арапахо от Южните земи на брега на езерото Уашита с Жълтата риба направи недоловим утвърдителен жест, без да слиза от коня, без да мръдне и косъм от главата му, и тогава попита кого имаме честта да посрещнем, а този с черния мустак отново се усмихна, направи на шега полупоклон и каза аз съм шериф Карсън от Рокланд, на два дни път от вашите земи.

- Знам къде сте построили вашето селище в Рокланд – отговори сухо легендарният вожд. На територията на народа поуни. И плю на земята, за да изрази презрението си.

- Това са моите помощници – посочи хората си Карсън, без да е съвсем наясно за кого се отнася заплюването. – Търсим един избягал престъпник. – Плю на свой ред и остана доволен от себе си.

- Какво е направил, за да бъде обявен за престъпник? – попита вождът арапахо.

- Познаваш ли го? Виждал ли си го?

- Попитах какво е направил, за да бъде обявен за престъпник?

- Убил е една кобила.

- И е обезчестил две жени – добави русият.

- Да, разбира се, и това – съгласи се шериф Карсън.

- А защо го търсите тук?

- Защото е арапахо.

- Земята на моя народ се простира на много дни път на запад, на изток, към студа и към топлината. Защо си дошъл точно тук?

- Ти знаеш кой е. Искаме да го предадеш на правосъдието.

- Бъркаш, шерифе Карсън. Твоят убиец не е арапахо.

- А, така ли? Откъде знаеш?

- Арапахо никога няма да убие кобила.

В този момент светна лампата и Лола Чика му направи знак с ръка да излезе от килера. Пред Адриа майка му, с бойна украса на лицето, без да го погледне, без да плюе на земята, каза на Лола накарай го да си измие устата много добре. С вода и сапун. И ако трябва, сложи няколко капки белина. Черния орел понесе достойно мъчението, без нито веднъж да изохка. Когато Лола Чика свърши, докато се бършеше с кърпата, я погледна в очите и попита Лола Чика, ти знаеш ли какво точно значи да се обезчести една жена?

Когато бях на шест или седем години, си мислех, че сам взимам решения за живота си. Едно много разумно решение беше да оставя образованието си в ръцете на майка. Но стана ясно, че нещата стоят иначе. Разбрах това, защото онази вечер исках да узная как ще реагира баща ми на моята простъпка и затова разположих подслушвателната си апаратура в столовата. Не беше никак сложна, защото моята стая имаше обща стена със столовата. Официално си бях легнал рано и затова, когато се прибра, баща ми не ме свари буден. Беше най-добрият начин да си спестя едно конско, което щеше да е пълно с подмолни камъни, защото, ако му кажех от позиция на законна самоотбрана, че това за шибания живот съм го чул от него, темата на разговора нямаше да бъде „устата ти е много мръсна и сега ще ти я измия със сапун „Лагарто“, ами „ти откъде знаеш, нахалник такъв, че аз съм казал „шибан живот“, безсрамни лъжецо? А? А? Какво, да не ме шпионираш?“. А в никакъв случай не биваше да разкривам картите на шпионажа, защото, така както се правех на глупак, бях станал единственият обитател на дома, който познава всички кътчета, чува всички разговори, караници и необясними плачове, както онази седмица, когато Лола Чика не спря да плаче, а като излизаше от стаята, много умело прикриваше огромната си мъка. Минаха много години, докато разбира защо е плакала, но тогава научих, че съществува болка, която може да трае цяла седмица, и малко се уплаших от живота.

Работата е там, че присъствах на разговора между майка и татко, като залепих ухо на дъното на една чаша, допряна плътно до стената. Тъй като гласът на баща ми издаваше умора, майка изложи накратко въпроса, като каза, че аз съм много натоварен, но баща ми не пожела да чуе подробностите за моята натовареност и каза вече е решено.

- Какво е решено? – Разтревожен глас на майка ми.

- Записах го в йезуитския колеж на улица „Касп“.

- Ама Феликс... Ако...

Този ден разбрах, че въкщи командва само баща ми. И моето образование зависи само от него. Отбелязах си наум да видя в Британската енциклопедия какви са тези йезуити. Баща ми издържа погледа на майка мълчаливо и тя се реши да каже:

- Защо при йезуитите? Ти не си вярващ и...

- Качествено образование. Трябва да сме взискателни. Имаме само едно дете, да не вземем да я оплескаме.

Я да видим: да, имат само едно дете. Или не, всъщност работата не е в това. Ясно е, че не искат да я оплескат. Затова баща ми спомена това за езиците, което, признавам си, ми хареса.

- Какво каза?

- Десет езика.

- Синът ни не е чудо на природата.

- Но може да ги научи.

- Защо пък десет?

- Защото патер Левински от Грегорианския знаеше девет. Нашият син трябва да го надмине.

- Поради каква причина?

- Поради това, че ме нарече некадърник пред всички студенти. Некадърник, защото моят арамейски никак не бил напреднал след цяла година с Фалуба.

- Не се шегувай, говорим за образованието на нашия син.

- Не се шегувам, говоря за образованието на моя син.

Знам, че на майка й ставаше много неприятно, когато баща ми казваше пред нея „моя син“. Но аз мисля, че майка имаше други планове, защото взе да обяснява, че не иска да ме превърща в чудо; и с твърдост, каквато не бях виждал у нея, каза чуваш ли? Не искам моят син да се превърне в панаирджийско чудо, което трябва да надмине патер Лувовски³.

- Левински.

- Чудото Левински.

- Голям теолог и библеист. Чудовищно ерудиран.

- Нека да го обсъдим спокойно.

Това не го разбрах. Нали точно това правеха – говореха спокойно за моето бъдеще. А и аз все повече се успокоявах, защото шибаният живот изобщо не се споменаваха.

³ Иронична препратка към името на герой от повестта на Жауме Кабре „Лувовски, или безразсъдството“.
– Б. р.

- Каталонски, испански, френски, немски, италиански, английски, латински, гръцки, арамейски и руски.

- Какво е това?

- Десетте езика, които трябва да научи. Първите три вече ги знае.

- Френския си го измисля.

- Но се справя, разбират го. Моят син може да постигне всичко, което си постави за цел. Има изключителна дарба за езици. Ще научи десет.

- Трябва и да играе.

- Вече е голям. Докато дойде време за следване, трябва да ги е научил. – Уморена въздишка. – Да поговорим друг път, а?

- На седем години е, за бога!

- Не настоявам още сега да научи арамейски. – Барабани с пръсти по масата като заключителен жест.

- Ще започне с немски.

Това също ми хареса, защото аз с Британската сам се оправях горе-долу, а с речник подръка, *no problem*, докато немският ми беше пълна мъгла. Привличаше ме светът на падежите, светът на езиците, които променят окончанията на думите според функцията, която изпълняват в изречението. Не си го казвах точно така, но почти, бях доста досаден всезнайко.

- Не, Феликс, не бива да правим такава грешка.

Чух сухо плюене.

- Да?

- Какво е това арамейски? – попита с дълбокия си глас шериф Карсън.

- Не ми е много ясно, ще трябва да проучим.

Бях малко особено дете, признавам. Но като си спомням сега как слушам какво трябва да е моето бъдеще, стиснал шериф Карсън и смелия вожд арапахо, като внимавам да не се издам, си мисля, че не съм бил малко особен, ами много особен.

- Няма никаква грешка. В първия учебен ден ще дойде учител по немски, който вече съм наел за детето.

- Не.

- Казва се Ромеу и е много способен младеж.

Това малко ме разтревожи. Учител у дома? Това си беше моят дом, само аз знаех всичко, което се случва тук, и не желях неудобни свидетели. Никак не ми харесваше някакъв си Ромеу да дойде да си пъха носа навсякъде из къщи и да казва „о, каква прелест, лична библиотека на седем години“, и тем подобни тъпотии, каквито говорят всички възрастни, когато идват въщи. В никакъв случай.

- Ще завърши три висши образования.

- Какво?

- Право и история. – Мълчание. – И още едно, по свой избор. Но преди всичко право, то е най-нужно, за да се оправя човек в този крадлив свят.

Топ-топ-топ-топ-топ-топ. Кракът ми взе да се движи самичък – Топ-топ-топ-топ-топ. Мразех правото. Не можете да си представите колко го мразех. Не ми беше ясно какво е това право, но го мразех до смърт.

– Je n'en doute pas – disait ma mère. – Mais est-ce qu'il est un bon pédagogue, le tel Gomeu?

– Bien sûr, j'ai reçu des informations confidentielles qui montrent qu'il est un individu parfaitement capable en langue allemande. Allemande? Tedesque? Et en la pédagogie de cette langue. Je crois que...⁴

Започвах да се успокоявам. Кракът ми престана да се движи произволно и чух как майка стана и каза а цигулката? Ще трябва ли да я остави?

- Не. Но остава на заден план.

- Не съм съгласна.

- Лека нощ, скъпа – каза баща ми, отвори вестника и го запрелиства, както правеше винаги по това време.

Значи отивам в друго училище. Колко досадно! Много ме е страх. За щастие, шериф Карсън или Черния орел ще бъдат с мен. Цигулката на заден план? А защо арамейски не веднага? Онази нощ заспах късно.

⁴ Не се съмнявам – каза майка ми. – Но добър педагог ли е въпросният Гомеу?

Разбира се, получих доверителна информация, че е много добър с немския език. Немски? Германски? И с педагогиката на този език. Смятам, че... (фр.). – Б. пр.